

Department for Fiskeri, Fangst og Landbrug
Fangst- og Jagtafdeling
Att. Jens Bagger

J.nr. 40.00.01.43.01

D. 28. oktober 2011

Biologisk rådgivning vedrørende indsamling af ederfugledun

Vedrørende din henvendelse om indsamling af ederfugledun i Grønland og de mulige konsekvenser for ynglesuccesen, samt den bedste indsamlingspraksis, har GN nedenstående kommentarer.

Den mindste risiko for påvirkning af ederfuglenes ynglesucces opnås ved at foretage dunindsamlingen efter at fuglene har forladt rederne. Det er imidlertid velkendt at en sådan praksis kompromitterer dunkvaliteten betydeligt - sandsynligvis i en grad så dunindsamling ikke vil være rentabelt (grundet den omfattende rensproces). Det er i det mindste et faktum, at man blandt førende producenter af ederfugledun i Island og Canada altid indsamler dunene i ynglesæsonen. Forsøg i Grønland med opsætning af ederfuglehuse (Ilulissat og Upernavik) viste stor variation med hensyn til ederfuglenes brug af husene, men viste også, at dunkvaliteten af dun indsamlet fra husene ikke var bedre end for dun indsamlet fra naturlige ikke-overdækkede reder (i begge tilfælde indsamlet efter ynglesæsonen).

Med hensyn til dunindsamling i ederfuglenes yngleperiode er der primært tre forhold at tage hensyn til, A) forstyrrelseseffekten på ederfugl, B) forstyrrelseseffekten på andre fugle der måtte yngle eller på anden vis udnytte det pågældende område, samt C) det forhold at ederfuglenes redeisolering delvist fjernes fra reden.

Hvad angår B, så må en sådan vurdering foretages på et senere tidspunkt, når det er kendt præcis hvilke lokaliteter der ønskes udnyttet til dunindsamling. Hvad angår A og C er det ikke muligt at komme med en specifik konsekvensvurdering. I de canadiske kolonier hvor man har fulgt bestandsudviklingen sideløbende med dunindsamlingen, har det ikke været muligt at skelne mellem konsekvenser af dunsamlingen og naturlige forhold der påvirker ynglesucces og bestandsudvikling, herunder prædation, sygdomme og klimatiske forhold. I islandske kolonier har man gennemført studier, hvor man har erstattet de fjernede dun med halm og påvist at ederfuglenes ynglesæson ikke blev mindre af den grund. Det er imidlertid ikke undersøgt om ederfuglenes ynglesucces/overlevelse påvirkes over en længere årrække, som konsekvens

af et mere energikrævende yngleforløb (dårligere redeisolering og dermed mere varmeproduktion).

Hvad angår grønlandske ederfugle, vurderes det at forstyrrelseseffekten udgør langt den største risiko ved dunindsamling i yngleperioden. Canadiske studier har vist at menneskelige forstyrrelser i ederfuglekolonier (færdsel i kolonier, dog ikke dunsamling) kan påvirke ynglesuccesen betydeligt, særligt hvis forstyrrelserne sker tidligt i yngleperioden og i kombination med høj densitet af prædatorer (måger). I den sammenhæng skal det påpeges, at grønlandske ederfugle normalt reagerer prompte på forstyrrelser, hvilket sandsynligvis skyldes at ederfugl er en jagtbar art i Grønland. GN ønsker derfor at fremhæve, at en eventuel fremtidig dunsamling i Grønland i yngleperioden, bør ske under meget kontrollerede forhold, med henblik på at minimere forstyrrelserne til et absolut minimum. GN anbefaler samtidig at der iværksættes undersøgelser, som kan belyse potentielle konsekvenser ved dunsamling.

Bedste indsamlingspraksis i yngleperioden bør følge nedenstående retningslinjer:

- Dunindsamling på en bestemt lokalitet bør foretages af de samme personer hvert år og retten hertil bør tildeles for en længere periode af gangen, således at indsamlerne tilvejebringer et lokalt kendskab til yngleområdet, som kan udnyttes i forbindelse med bestandsovervågning, vidensudveksling og timing af indsamlingstidspunkt.
- Dunindsamling må kun foretages en gang i løbet af ynglesæsonen og tidspunktet skal være ca. en uge før forventet ægklækning. Dunindsamling mens klækningen er på sit højeste må ikke forekomme, da det vil forårsage voldsom forstyrrelse. Ungerne vil forlade reden i vilkårlige retninger og vil blive adskilt fra forældrefuglen, hvilket ofre vil resultere i stor prædation på ungerne. Som nævnt ovenstående, er ederfuglene på anden vis meget sensitive overfor forstyrrelser i starten af yngleperioden og dette skal også undgås. Indsamling på dette tidspunkt vil desuden være uhensigtsmæssigt af hensyn til den tilgængelige dunmængde. I praksis kan det imidlertid være vanskeligt præcist at ramme det anviste tidspunkt på en uge inden klækning, idet yngleforløbet kan være forskudt i begge retninger afhængig af nedbør (sne) og isforhold. Hvis man imidlertid følger løbende med i vejr- og isforhold (via internet og færdsel i naturen) vil det være muligt at pejle sig ind på eventuelle forskydninger. Erfaring vil spille en stor rolle og understreger vigtigheden af ovenstående punkt. Ankommer man for sent og det kan konstateres at ungerne forlader reden når de forstyrres, må dunindsamlingen afbrydes og udsættes minimum én uge. For tidlig ankomst kan være tilfældet hvis en usædvanlig stor andel af rederne kun har et eller to æg og kun lidt eller ingen dun. I sådanne tilfælde bør dunindsamlingen også afbrydes og udsættes en til to uger, afhængig af de aktuelle forhold.
- Transport indenfor en radius af ca. 200 m af kolonierne skal foregå med motoren i tomgang
- Basal bestandsovervågning bør indgå som en del af indsamlingsproceduren
- Dunindsamling må under ingen omstændigheder foretages i regnvejr
- Dunindsamlingen i en eller flere kolonier skal involvere flere personer, som bevæger sig på systematisk vis i en bestemt retning, således at man opholder sig mindst mulig tid et givet sted
- Inden dunene fjernes fra reden, placeres æggene midlertidig udenfor reden. Herefter fjernes hele klumpen af dun fra reden, hvorefter æggene lægges tilbage i reden. Cirka halvdelen af dunene plukkes fri af dunklumpen og placeres ovenpå æggene. Vurderes

det at der er fare for at disse dun blæser af reden igen, skal de i stedet placeres under æggene. Den halvdel af dunene som lægges tilbage i reden, kan med fordel plukkes fra de mere perifere dele af dunklumpen (sider og underside). Disse vil normalt udgøre de mest beskidte dun og man foretager på den måde en indledende grovrensning.

Med venlige hilsen,

Flemming Merkel
Afdeling for Pattedyr og Fugle

Udvalgte referencer

Bédard J, Nadeau A, Giroux J-F, Savard J-P (2008). Eiderdown: Characteristics and harvesting procedures. Société Duvetnor Ltée and Canadian Wildlife Service, Environment Canada, Québec Region. Québec. 48 pp.

Bolduc F, Guillemette M (2003). Human disturbance and nesting succes of Common Eiders: interaction between visitors and gulls. *Biological Conservation* 110: 77-83.

Carlsen T.H. (2010). Ærfugldun - tradisjon, næring og bærekraftig forvaltning av en eksklusiv ressurs. Bioforsk Nord Tjøtta. Årsrapport for NORA-prosjekt, 2009. 16 pp.

Carlsen T.H. (2011). Ærfugldun - historie, biologi, verdiskaping og sirkumpolart samarbeid. Bioforsk Nord Tjøtta. Konferanserapport, 16 pp.

Kristjansson T.O, Jonsson J.E. (2011). Effects of down collection on incubation temperature, nesting behaviour and hatching success of common eiders (*Somateria mollissima*) in west Iceland. *Polar Biology* 34: 985-994.